

C. Taal
J.W. de Wilde

Mededeling 597

PERSPECTIEVEN IJSSELMEERVISSERIJ

Sociaal-economische verkenning

Oktober 1997

SIGN: L27-597
EX. NO: C
MLV:

Landbouw-Economisch Instituut (LEI-DLO)
Afdeling Visserij

REFERAAT

PERSPECTIEVEN IJSSELMEERVISSERIJ; SOCIAAL-ECONOMISCHE VERKENNING

Taal, C. en J.W. de Wilde

Den Haag, Landbouw-Economisch Instituut (LEI-DLO), 1997

Mededeling 597

ISBN 90-5242-412-8

53 p., fig., tab., bijl.

Dit rapport geeft inzicht in de sociaal-economische situatie van de IJsselmeervisserij en de perspectieven voor deze sector in het licht van de ingezette halvering van de visserij-inspanning. De gegevens zijn gebaseerd op enquêtes bij IJsselmeervergunninghouders en interviews met vissers/vergunninghouders, (ex)bestuurders van visserijorganisaties, biologen, directie van handels- en visverwerkingsbedrijven en beleidsambtenaren.

De IJsselmeervissers hebben onder andere te maken met problemen als de lage aal- c.q. visstand, lage glasaalintrek, toename van de aalscholvers en de te hoge visserijcapaciteit.

Inzet van aantallen vistuig en de inzet in tijd zijn echter niet bekend. Qua bedrijfsuitkomsten is er sprake van een structureel neergaande tendens. Uitkoop van rechten kan een bijdrage leveren aan de gewenste vermindering van de visserijcapaciteit en daar is ook draagvlak voor bij de vergunninghouders.

IJsselmeer/Visserij/Sociaal-economische situatie/Vangstbeperking/Toekomstverkenning

Omslagfoto: J. Willemsen

Overname van de inhoud toegestaan, mits met duidelijke bronvermelding.

INHOUD

	Blz.
1. INLEIDING	5
2. HET ONDERZOEK	8
3. SOCIAAL-ECONOMISCHE SITUATIE	10
3.1 De IJsselmeervissers	10
3.2 Bedrijfsresultaten per schip	13
3.3 Sectorresultaat	17
3.4 Financiële positie	19
3.5 Andere inkomensbronnen	21
3.6 Markt	22
4. TOEKOMSTPERSPECTIEVEN	24
5. FLANKEREND BELEID	28
6. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	30
LITERATUUR	32
BIJLAGEN	35
1. Overzicht onderzoeksvragen	36
2. Enquête vergunninghouders IJsselmeervisserij	38
3. Overzicht geïnterviewde personen	50
4. Begrippenlijst	51
5. Samenstelling Begeleidingscommissie; verloop onderzoek	53

1. INLEIDING

Afsluiting

De afsluiting van de Zuiderzee in 1932 bracht niet alleen de teloorgang van de oude Zuiderzeevervisserij op haring, ansjovis, bot en garnalen. De invoering van een vergunningstelsel betekende tevens het einde van de vrije uitoefening van de visserij. De meeste vissers vroegen zo'n vergunning aan en zetten het bedrijf zo goed en zo kwaad als dat ging voort, al verwachtte het toenmalige visserij-onderzoek niet veel van de visserij op het IJsselmeer. (In 1936 was het aantal uitgereikte vergunningen 1.354.) Het vergunningstelsel was van meet af aan een "uitsterfysteem" gericht op een drastische vermindering van het aantal bedrijven, met het oog op de komende inpolderingen (Schaper, 1962). Voor het lenigen van de gevolgen van de afsluiting en de daaropvolgende inpolderingen voor de vissers en hun gezinnen werd de Zuiderzeesteunwet ingesteld, maar deze schoot, niet alleen volgens de vissers, zowel in opzet als uitvoering ernstig tekort (Bossaers, 1987). Dit alles lijkt de verhouding tussen overheid en IJsselmeervissers definitief te hebben verstoord.

Kuilverbod

Op het IJsselmeer ontwikkelde zich een visserij met aal als hoofdproduct en snoekbaars als belangrijkste nevenproduct. Het belangrijkste aalvistuig was de kuil, waarmee echter grote hoeveelheden jonge schubvis en andere niet-marktwaardige vis werd bijgevangen, die als "nest" werd aangevoerd.

Om een eind te maken aan deze voor de schubvisstand schadelijke bijvangst werd in 1970 het kuilverbod uitgevaardigd. Aan de eeuwenlange strijd tussen het gaande en het staande want op Zuiderzee en IJsselmeer werd daarmee een einde gemaakt.

Tot een economische evaluatie van de gevolgen van het kuilverbod kon het niet komen, omdat het economisch onderzoek naar de IJsselmeervervisserij door LEI-DLO kort daarop wegens bezuinigingen werd gestaakt en sindsdien niet meer werd hervat (LEI, 1971). Ook een gerichte biologische evaluatie heeft niet plaatsgevonden.

Uit de aanvoercijfers blijkt dat de baars na het kuilverbod opkwam als derde belangrijke soort, maar er kwam geen structurele verbetering van de visserij op snoekbaars, evenmin als voor paling.

Inventarisatie en bevroering

Ondanks de beperking van de toegang tot de IJsselmeervisserij vertoonde deze alle negatieve kenmerken van de exploitatie van een "gemene weide". De vissers waren namelijk vrij in de hoeveelheid en omvang van de vistuigen die ze gebruikten. Zo ontstond een wapenwedloop met vistuigen, in het bijzonder met schietfuiken, die, naast een overbevissing van de aalstand, een soortgelijk effect op de schubvisstand had als voorheen de kuilvisserij. De bijvangst aan jonge en niet-marktwaardige vis werden nu echter niet meer aangevoerd, maar overboord gezet.

Bezorgd over deze ontwikkeling inventariseerde de overheid in 1985 de aantallen bij de vergunninghouders in gebruik zijnde aalvistuigen en bevroor deze vervolgens in 1986. Deze ingreep heeft in de visserij veel kwaad bloed gezet, omdat hiermee een ongelijkheid tussen de vergunningen geschapen werd die er voorheen in beginsel niet was. Een ongelijkheid die nog werd versterkt doordat vissers de bedoeling van de inventarisatie verschillend hadden opgevat en in een enkel geval een kleiner aantal, maar in veel gevallen (soms aanzienlijk) grotere aantallen fuiken en kistjes toonden dan zij normaliter gebruikten.

Eerste halvering

Omdat hiermee op zich nog geen eind gemaakt was aan de te zware visserijdruk op het IJsselmeer, werd door het Visserij-schap een plan ontwikkeld dat voorzorg in een beperking van de visserijdruk met 75%, in hoofdzaak door het verminderen van de aantallen aalvistuigen (Visserij-schap, 1988). De Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij nam dit plan voor een deel over, maar vond een zo sterke beperking ineens te ver gaan. In 1989 werd een vermindering van de visserij-inspanning met ongeveer 50% ingesteld, grotendeels te realiseren door vermindering van de aantallen vistuigen en voor het overige door tijdsbeperkingen.

Opnieuw halvering

Gebleken is dat deze ingreep niet het beoogde effect heeft gehad (Dekker & Van Willigen, 1993). Daarom wil de Minister de visserij-inspanning opnieuw met 50% verminderen. Hiertoe is per 1 juni 1996 de Regeling Visserij-inspanning IJsselmeer van kracht geworden. Deze maakt ingrijpende generieke beperkingen van de toegestane vistijd mogelijk, oplopend tot een halvering in het jaar 2000.

Leden van de in de loop van 1996 opgerichte Producenten-Organisatie wordt toegestaan de beoogde reductie van de visserij-inspanning te realiseren door een stapsgewijze vermindering van de aantallen ingezette vistuigen, eventueel in samenhang met beperkingen van de vistijd. De voorgenomen beperkingen worden jaarlijks in een visplan vastgelegd. In het visplan voor 1997 hebben de bij de PO aangesloten vergunninghouders aangegeven met een reductie van 20% te zullen starten.

Ook is de mogelijkheid van tijdelijke of definitieve overdracht van (delen van) vergunningen voorzien voor leden van de PO. Vergunninghouders zouden daardoor hun bedrijf kunnen herstructureren om een evenwichtiger en steviger economische basis te krijgen, of eventueel het bedrijf op een enigszins aantrekkelijke wijze kunnen beëindigen.

Onderzoeksvraag

Gevreesd wordt dat door de vermindering van de visserij-inspanning de uitkomsten van de IJsselmeervisserij althans voor een deel van de bedrijven tekort zullen schieten om te kunnen overleven. Kleinere bedrijven zouden door de halvering van hun vistuig in moeilijkheden kunnen raken, maar dat hoeft niet voor alle het geval te zijn. Grote bedrijven hebben aanzienlijke bedragen in vistuig geïnvesteerd, dikwijls met vreemd vermogen, waardoor ook zij door de vermindering van het aantal vistuigen ernstig getroffen kunnen worden. Er bestaat echter geen inzicht in de economische situatie van de bedrijven in de IJsselmeervisserij, zodat onduidelijk is wat nu werkelijk de sterke en de zwakke bedrijven zijn. Daarmee is ook onduidelijk wat de sociaal-economische gevolgen zullen zijn van het ingezette beleid en of bepaalde regio's wellicht zwaarder getroffen zullen worden dan andere.

Naast het gebrek aan inzicht in de overlevingskansen van de bedrijven in de visserij zelf, is er een gebrek aan inzicht in de bijdrage die activiteiten buiten de visserij zouden kunnen leveren om vissers in staat te stellen het tijdelijke of mogelijk structurele inkomstekort op te vangen. In feite vullen nu al sommige vissers hun inkomen met nevenactiviteiten aan, terwijl voor enkelen de IJsselmeervisserij nevenactiviteit is. Gezocht zou moeten worden naar nieuwe activiteiten die een aanvullende bron van inkomsten zouden kunnen vormen.

Om op deze punten opheldering te verkrijgen en daarmee samenhangend suggesties voor mogelijk aanvullend beleid, heeft de Directie Visserij van het Ministerie van LNV opdracht gegeven voor een onderzoek, waarvan dit rapport het resultaat is.

2. HET ONDERZOEK

De gedetailleerde lijst met onderzoeksvragen zoals die door de Directie Visserij van MLNV zijn geformuleerd, geeft bijlage 1.

Op voorstel van opdrachtgever is gekozen voor de enquête als onderzoeksmethode. Deze enquête bestaat uit twee hoofdonderdelen:

- een schriftelijke enquête onder alle vergunninghouders, hierna enquête te noemen (voor de complete vragenlijst zie bijlage 2);
- een mondelinge enquête in de vorm van interviews onder diverse groepen betrokkenen, hierna aan te duiden als interviews (voor een lijst van geïnterviewden zie bijlage 3).

Tabel 2.1 Vergunninghouders en schepen naar regio, bedrijfstype en grootteklasse (per 1 januari 1997)

	Totaal	Enquête
Vergunninghouders	94	34
w.v.: Volendam	24	14
Overig Noord-Holland	24	6
Friesland	23	10
Flevoland	23	4
Schepen	76	28
w.v.: Volendam	19	10
Overig Noord-Holland	17	5
Friesland	21	9
Flevoland	19	4
w.v.: naar bedrijfstype:		
Fuiken	42	14
Kistjes	16	7
Overige	18	7
w.v.: naar grootteklasse:		
Tot 200 aaleenheden	10	2
201 - 600	27	7
601 - 1.000	22	10
1.001 - 1.400	14	9
Meer dan 1.400	3	0
Wintervergunningen	8	1

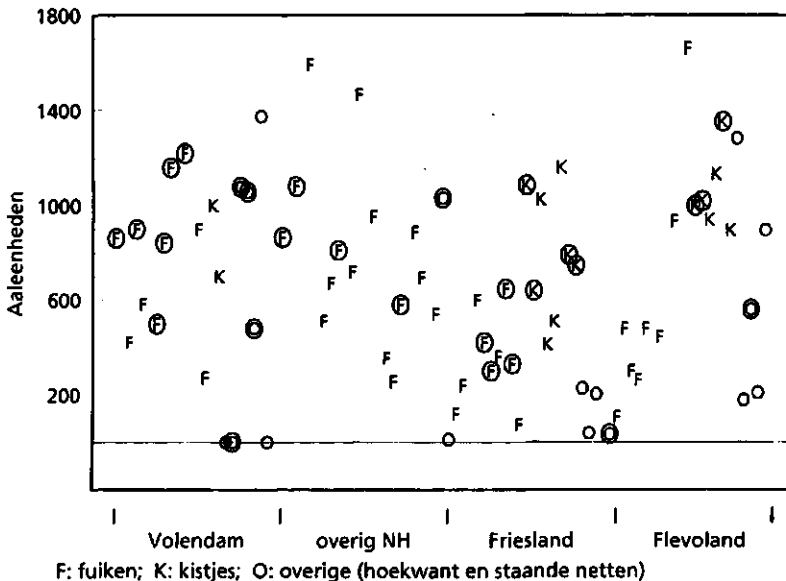
Tabel 2.1 geeft een overzicht van de aantallen vergunninghouders en schepen per regio in de IJsselmeervisserij en de vertegenwoordiging ervan in de respons op de schriftelijke enquête. Tevens is een indeling gegeven van de schepen naar bedrijfstype en naar grootteklasse.

De regio "Flevoland" omvat naast Urk ook Harderwijk en Genemuiden. De types zijn ontleend aan gegevens van LASER; de bedrijfsgrootte wordt bepaald door de aantallen beschikbare aaleenheden volgens de gebruikelijke formule berekend.

Door de relatief geringe respons is het niet mogelijk alle in bijlage 1 gestelde vragen even gedetailleerd te beantwoorden. Maar de respons is wel voldoende om een goede indruk over het geheel te bieden. Bij de presentatie van de uitkomsten van het onderzoek wordt waar nodig een indruk gegeven van de betrouwbaarheid ervan.

Figuur 2.1 stelt de verdeling van de schepen/bedrijven over regio's (van links naar rechts), types (binnen de regio's van links naar rechts) en grootte (de hoogte) nog eens aanschouwelijk voor. De respondenten van de enquête zijn in de grafiek omcirkeld.

De gemiddelde bedrijfsgrootte is 655 eenheden. In Overig Noord-Holland zijn de bedrijven met gemiddeld 815 eenheden relatief groot en in Friesland met een gemiddelde van 435 relatief klein. De bedrijven in Volendam en Flevoland zijn gemiddeld iets groter dan het totaalgemiddelde. De bedrijfsgrootte van de respondenten van de enquête is met een gemiddelde van 765 eenheden iets groter dan het universum. Dat geldt ook per regio, het sterkst voor Flevoland en het minst voor Overig Noord-Holland.

Figuur 2.1 Spreiding van de bedrijfsgroottes (uitgedrukt in aaleenheden) naar regio en bedrijfstype

3. SOCIAAL-ECONOMISCHE SITUATIE

3.1 De IJsselmeervissers

Tabel 3.1 geeft een schatting van het aantal opvarenden in de IJsselmeer-visserij, gebaseerd op de uitkomsten van de enquête. Hiervan is het totaalcijfer redelijk betrouwbaar, maar de verdeling over regio's en bedrijfstypes is slechts indicatief. Vrijwel alle vergunninghouders varen mee in de visserij; dat houdt in dat ongeveer de helft van de opvarenden ook vergunninghouder is! Meer dan de helft van de bemanningsleden is familie van de schipper.

Tabel 3.1 Aantal opvarenden verdeeld over regio's en bedrijfstypes

Opvarenden totaal: 180			
W.v.: Volendam	46	W.v.: fuiken	118
Overig N-Holland	49	kistjes	34
Friesland	40	overige	28
Flevoland	45		

Figuur 3.1 geeft een indruk van de leeftijdsopbouw van de vergunninghouders naar regio. Figuur 3.2 toont de scholingsgraad van de vergunninghouders en de opvolgingssituatie (voor vergunninghouders tot 40 jaar niet van toepassing). In circa 20% van de gevallen is er geen opvolger.

Let wel, het betreft hier alleen de vergunninghouders, die ongeveer de helft van de IJsselmeervissers uitmaken. De leeftijd van de overige vissers is vermoedelijk over het algemeen lager; de scholingsgraad zal niet veel van die van de vergunninghouders verschillen.

Over de zeevisserij zijn dergelijke gegevens niet beschikbaar. De indruk bestaat echter dat in de kottector de leeftijdsopbouw van de "vergunninghouders", in feite de bedrijfshoofden, niet veel zal afwijken van die in de IJsselmeervisserij. De scholingsgraad ligt er vermoedelijk wat hoger.

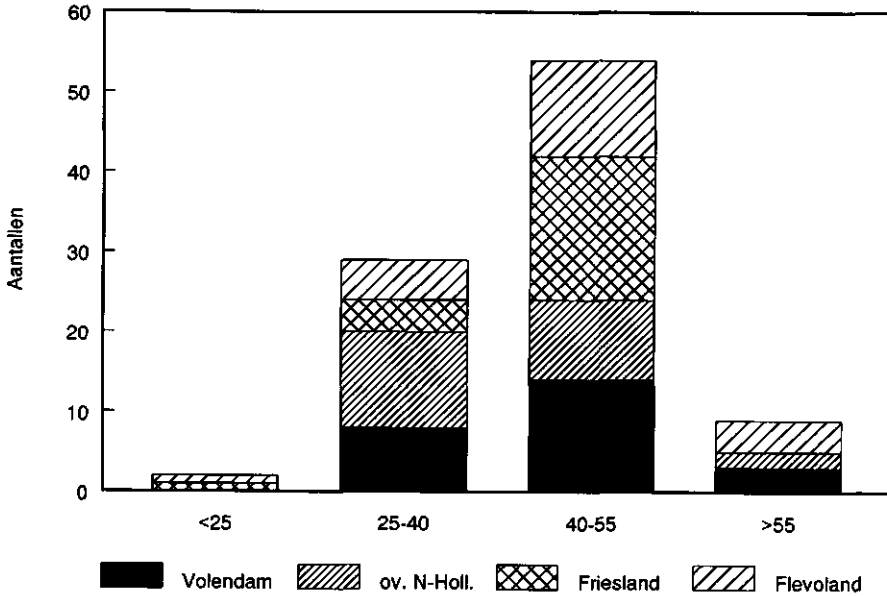
Ongeveer de helft van de schepen heeft twee eigenaars en circa 10% heeft er drie. In de overige 40% van de gevallen is er één eigenaar. De mede-eigenaars zijn vrijwel altijd familie, maar slechts in 10% van de gevallen een eigen kind.

In de enquête is gevraagd welke doelen de vissers met hun bedrijfsvoering nastreven en hoe belangrijk ze die vinden. Uit een dozijn vooraf gegeven doelen kon men er drie kiezen en er vervolgens tien punten over verdelen. Op een totaal van 330 toegekende punten komen de volgende drie doelen als belangrijkste naar voren:

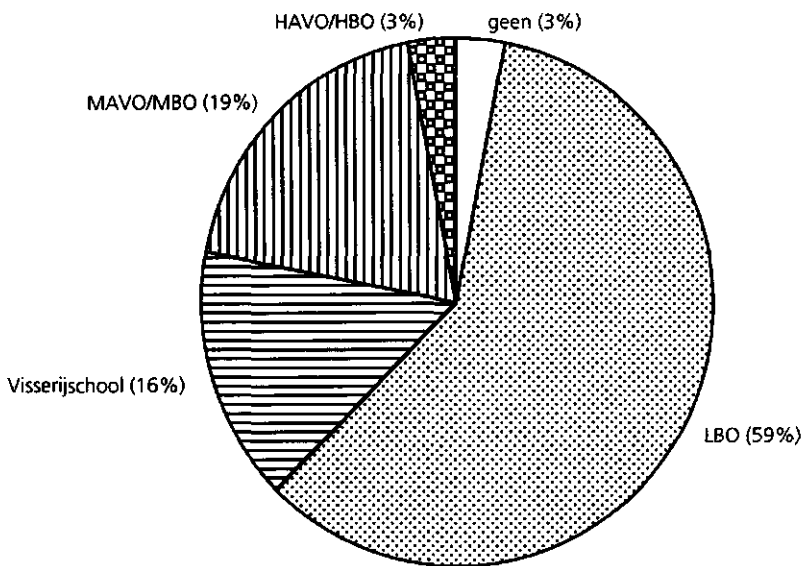
- plezier in het werk (64 ptn);
- het beste resultaat bij de minste inspanning (58 ptn);
- een zo hoog mogelijke besomming (56 ptn).

Naast economische doelstellingen blijkt dat IJsselmeervissers hun bedrijf vooral beoefenen omdat ze er plezier in (willen) hebben.

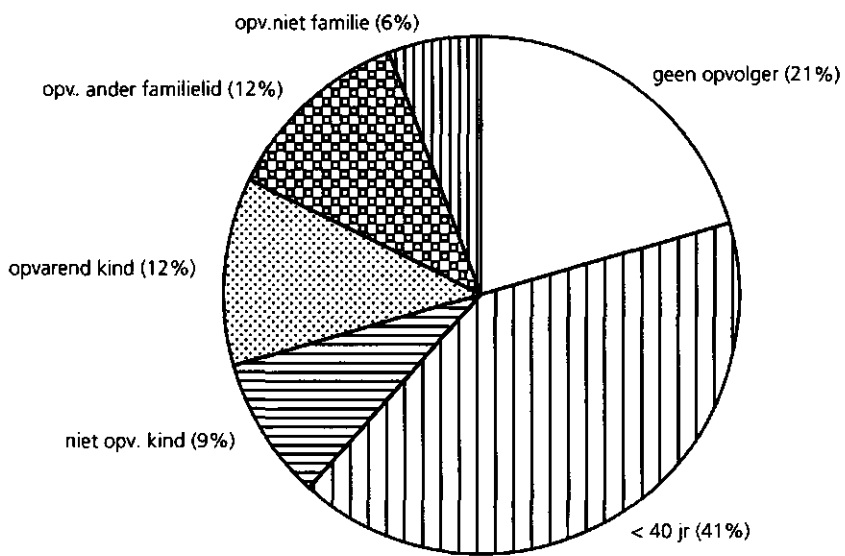
Door de geringe respons is het niet mogelijk aan de hand van de antwoorden op daartoe bedoelde vragen tot uitspraken over verschillen in bedrijfsstijlen te komen. In het algemeen kan wel gesteld worden dat de bedrijven aan de Westwal een dynamischer (en expansiever) indruk maken dan die aan de Oostwal. Dat uit zich onder meer door een groter aantal schepen met meerdere vergunningen. In overig Noord-Holland zijn daartoe ook vergunningen van elders overgenomen, in Volendam betreft het meer het samengaan van plaatsgenoten/familieleden.

Figuur 3.1 Leefstijdsopbouw vergunninghouders naar regio

526

Figuur 3.2 Scholingsgraad en opvolgingssituatie van vergunninghouders

3.2 Bedrijfsresultaten per schip

Uit de in de enquête geleverde gegevens zijn de gemiddelde bedrijfsresultaten per schip in 1996 berekend; ze zijn in de tabellen 3.2 tot en met 3.4 weergegeven. De resultatenrekening over 1996 was nog niet bij alle respondenten beschikbaar, zodat de gemiddelden zijn gebaseerd op 16 waarnemingen. Bijgevolg zijn de totaalcijfers de meest betrouwbare en geven de naar bedrijfstype, regio en grootte gespecificeerde resultaten niet meer dan een indicatie van de onderlinge verschillen. Die verschillen zijn strikt statistisch gezien niet steeds significant.

Tabel 3.2 Gemiddelde bedrijfsresultaten per schip over 1996 in totaal en per bedrijfstype (x 1.000 gld.)

	Totaal	Fuiken	Kistjes	Overige
Brutobesomming	150	200	100	130
Kosten:				
- deellonen	30	40	25	10
- overige exploitatiekosten	50	65	30	50
- afschrijving en rente	20	30	5	20
Totaal kosten	100	135	60	80
Winst	50	65	40	50
Arbeidsopbrengst per opvarende	35	35	25	45

De tabellen geven niet de bedrijfseconomische resultaten (zoals bij LEI-DLO gebruikelijk), maar de resultaten zoals die in de fiscale jaarrekeningen gegeven worden. Hierin zijn de "deellonen" de aan opvarende niet-eigenaars betaalde (aan)delen in het resultaat van de visserij plus de sociale lasten. Opvarende eigenaars moeten hun arbeid beloond zien uit de "winst", die ze overigens ook moeten delen met eventuele niet opvarende eigenaars. De afschrijving is hier de fiscale; de rente is de betaalde.

De "arbeidsopbrengst per opvarende" geeft een indruk van het met de visserij gemiddeld verdiende inkomen per opvarende. (Dit geeft een geflatteerd beeld in de gevallen waarin er eigenaars aan wal zijn.)

Uit tabel 3.2 blijkt dat het gemiddelde inkomen van de IJsselmeervissers in 1996 rond het bijstandsniveau voor zelfstandigen lag. Voor de kistjesvissers lag het er zelfs beduidend onder; de groep van hoekwant- en (vermoedelijk vooral) staandwantsvissers had het iets beter, ondanks een maar weinig hogere opbrengst.

Tabel 3.3 Gemiddelde bedrijfsresultaten per schip over 1996 per regio (x 1.000 gld.)

	Volendam	Ov. N-Holland	Friesland	Flevoland
Brutobesomming	165	235	90	115
Kosten:				
- deellonen	30	40	10	30
- overige exploitatiekosten	60	80	30	35
- afschrijving en rente	25	35	10	10
Totaal kosten	115	155	50	75
Winst	50	80	40	40
Arbeidsopbrengst per opvarende	40	45	25	35

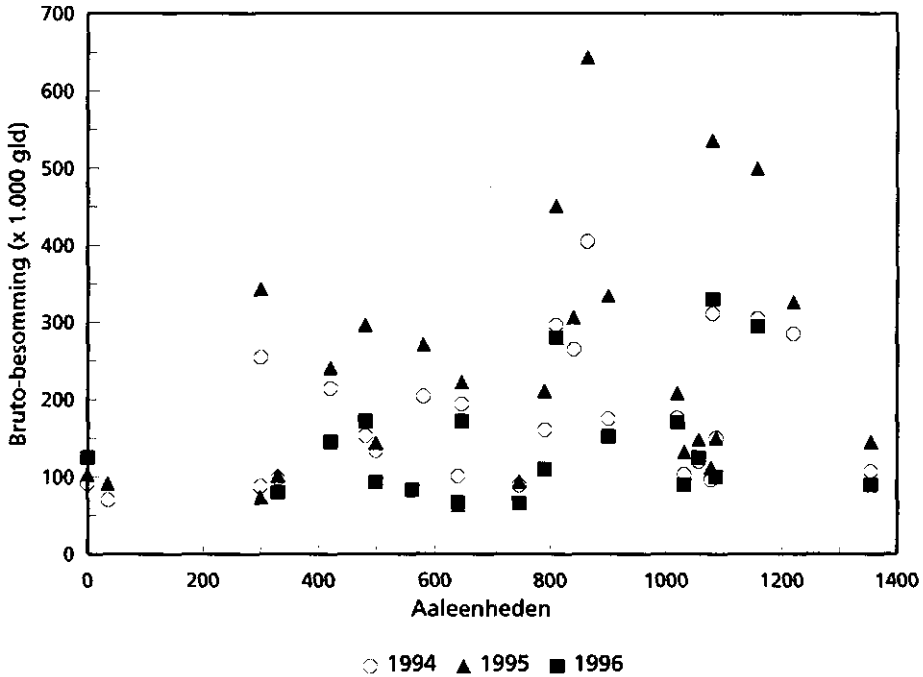
De inkomens van de Friese IJsselmeervissers blijven gemiddeld achter bij die van het geheel; de Noord-Hollandse liggen er gemiddeld boven, met name die buiten Volendam. Daar worden ook duidelijk de hoogste opbrengsten gehaald.

Van bedrijven met minder dan 200 aaleenheden zijn over 1996 te weinig gegevens beschikbaar en van de grootste bedrijven (> 1.400 eenheden) ontbreekt respons.

Tabel 3.4 Gemiddelde bedrijfsresultaten per schip over 1996 per grootteklasse (x 1.000 gld.)

(Aaleenheden)	201- 600	601- 1.000	1.001- 1.400
Brutobesomming	115	140	170
Kosten:			
- deellonen	5	25	45
- overige exploitatiekosten	35	35	65
- afschrijving en rente	20	30	10
Totaal kosten	60	90	120
Winst	55	50	50
Arbeidsopbrengst per opvarende	35	30	40

De spreiding van de besommingen in 1994, 1995 en 1996 op basis van de aaleenheden per schip is weergegeven in figuur 3.3.

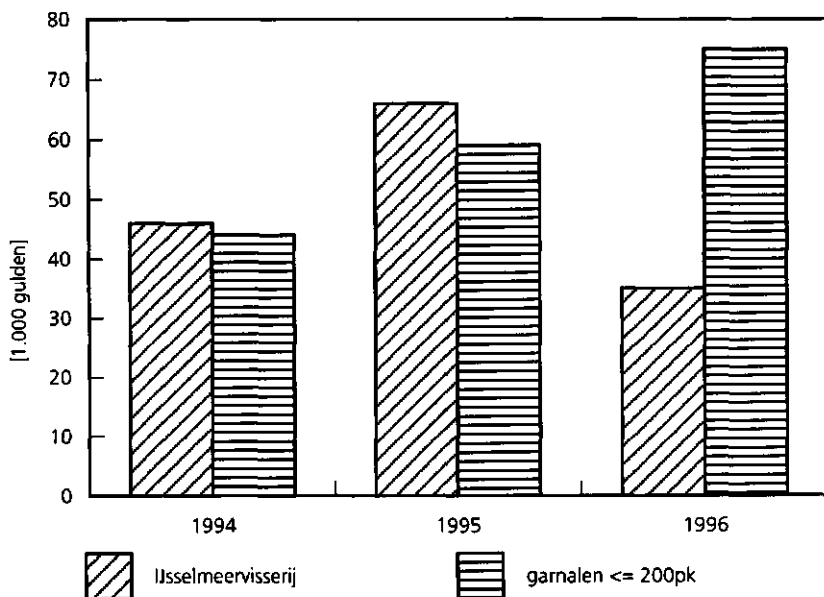
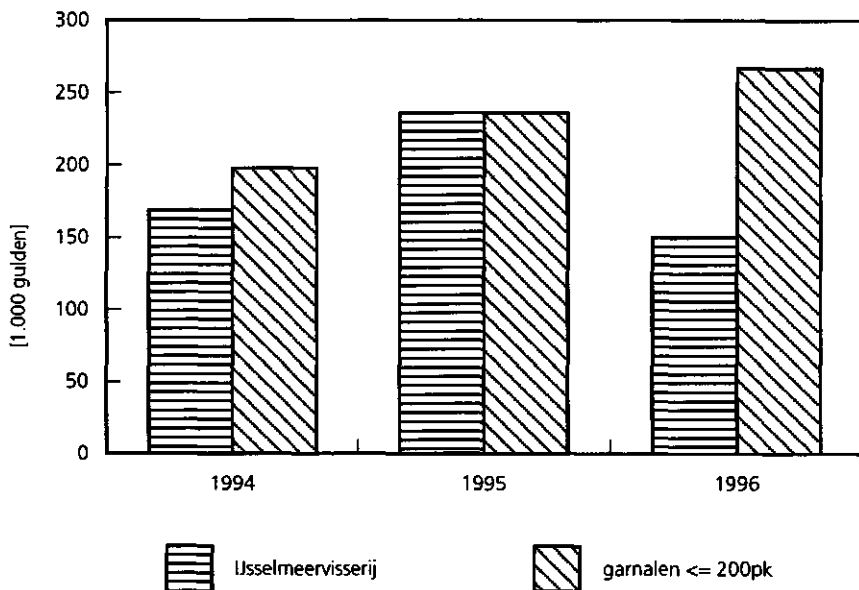

Figuur 3.3 Spreiding van de waargenomen brutobesommingen in 1994-1996 (x 1.000 gld.) op basis van het aantal aaleenheden per schip

Wanneer de gemiddelde resultaten van de in 1996 beschikbare bedrijven over 1994 en 1995 vergeleken worden met de gemiddelden over alle beschikbare bedrijven blijken deze over het algemeen iets achter te blijven (~ -5%) bij die van de totale respons. Alleen bij de groep met 601-1.000 eenheden is het verschil aanzienlijk (circa -20% bij de besomming). In 1994 en 1995 is in feite geen duidelijk verschil in resultaten tussen deze groep en de naastgrotere te zien. Het uit tabel 3.4 blijkende verschil kan dus gechargeerd zijn. Bovendien zou het overeenkomen van de resultaten van beide groepen in 1994 en 1995 een aanwijzing kunnen zijn, dat het bezit van meer dan 1.000 aaleenheden niet bijdraagt aan een beter bedrijfsresultaat.

Anderzijds geven de schaarse gegevens over 1994 en 1995 van de resultaten van de kleinste bedrijven de indruk dat deze een wel heel mager bestaan bieden: de opbrengsten liggen rond de helft van die van de naastgrotere groep, de arbeidsopbrengsten per opvarende op circa twee derde.

In figuur 3.4 wordt een beeld gegeven van het verloop van de opbrengsten en de arbeidsopbrengst per opvarende in 1994 tot en met 1996. Ter vergelijking zijn dezelfde gegevens opgenomen van garnalenkotters tot en met 200 pk.

Figuur 3.4 Verloop van brutobesomming per schip en arbeidsopbrengst per opvarende in IJsselmeervisserij en garnalenvisserij (kotters ≤ 200 pk) over de jaren 1994-1996

Hierbij moet worden aangetekend, dat 1995 door uitzonderlijk goede spieringopbrengsten een zeer goed jaar was voor de IJsselmeervisserij, terwijl 1996 mede door de geringe betekenis van de spiering slecht uitviel (zie ook tabel 3.6). Bij de garnalenvisserij loopt de opgaande lijn van de resultaten van iets onder normaal naar zeer goed.

Een tweede kanttekening is dat afschrijving en rente bij de IJsselmeervisserij op fiscale basis zijn berekend en bij de garnalenvisserij op bedrijfseconomische basis, die gewoonlijk zwaarder weegt.

Ten derde is van de IJsselmeervissers niet bekend hoeveel inspanning ze hebben moeten leveren voor het genereren van hun inkomen; van de garnalenvissers wel: die zitten circa 110 dagen op zee.

Al met al lijken de uitkomsten van de IJsselmeervisserij niet zo sterk te verschillen van die van de kleine garnalenkotters. Het grote verschil in 1996 komt vooral voort uit het verschil tussen een goed jaar en een slecht jaar. Bij de IJsselmeervisserij is echter wel sprake van een structureel neergaande tendens.

3.3 Sectorresultaat

Op grond van de beschikbare gegevens is een schatting gemaakt van het sectorresultaat van de IJsselmeervisserij in 1996. Dit is in tabel 3.5 weergegeven. Met het beschikbare materiaal is het niet goed mogelijk tot aggregaties per regio, bedrijfstype of grootteklasse te komen.

Tabel 3.5 Totaal bedrijfsresultaat van de IJsselmeervisserij in 1996 (mln. gld.)

Brutobesomming	10,0
Kosten:	
- deellonen	1,9
- overige exploitatiekosten	3,3
- afschrijving en rente	1,3
Totaal kosten	6,5
Winst	3,5
Bruto toegevoegde waarde	6,7
Arbeidsopbrengst	5,4

De door het Produktschap Vis geregistreerde totale opbrengst van IJsselmeervis in 1996 is 8,6 mln. gld. De aggregatie duidt op een niet-geregistreerde aanvoer van circa 1,5 mln. gld. Volgens gegevens uit de enquête gaat het hierbij vooral om aal en spiering.

Een overzicht van de door het Produktschap Vis geregistreerde aanvoer van de hoofdsoorten geeft tabel 3.6. Het is niet mogelijk een nadere schatting (inclusief de niet geregistreerde) te maken van de totale aanvoer per hoofdsoort, bij gebrek aan (voldoende) aanvoerspecificaties per schip.

Tabel 3.6 Aanvoer en opbrengst van de belangrijkste soorten uit het IJsselmeer in 1994-1996

	1994		1995		1996	
	ton	1000 gld.	ton	1000 gld.	ton	1000 gld.
Aal	310	5.054	354	5.719	300	5.657
Snoekbaars	185	1.589	68	713	100	994
Baars	136	1.026	153	740	376	1.309
Spiering	1.537	1.161	2.640	3.113	856	300
Overige	278	130	451	394	524	341
Totaal	2.446	8.960	3.666	10.679	2.156	8.601

Naast de niet geregistreerde, op rekening direct aan de handel verkochte vis zou er ook nog een zwarte aanvoer van 1 à 1,5 mln. gld. (10 à 15% van de officiële aanvoer) kunnen zijn, gezien de uitkomsten van de enquête en de interviews.

In feite is er geen registratie van de visserij-inspanning op het IJsselmeer. Een poging om te achterhalen wat de werkelijke visserij-inspanning van de bedrijven in dagen en inzet van de aantallen beschikbare vistuigen is (geweest), leverde geen bruikbare gegevens op. De vissers zijn op dit punt sinds inventarisatie en bevrozing buitengewoon argwanend.

De directe betekenis van de IJsselmeervisserij voor de plaatselijke en regionale economieën is betrekkelijk gering. Daarvoor leggen de visserijbedrijven zelf, naar omzet en werkgelegenheid, in het algemeen te weinig gewicht in de schaal. In de Friese plaatsen Stavoren en Makkum is het belang relatief nog het grootst.

Ook de toeleverende en afnemende bedrijvigheid is van geringe omvang. De exploitatiekosten bieden hoogstens ruimte voor 50 mensjaren werkgelegenheid in de toeleverende bedrijven. In de afnemende sector wordt de met de IJsselmeervis verbonden werkgelegenheid geschat op ruwweg 30 mensjaren (Smit, 1996). Rekening houdend met de mogelijke "zwarte aanvoer" zou de totale indirecte werkgelegenheid hooguit iets meer dan 100 mensjaren kunnen zijn.

Indirect is de sector echter wel van belang door het bieden van "couleur locale" die bijdraagt aan de toeristische aantrekkelijkheid; dat levert de vissers zelf echter niets op.

3.4 Financiële positie

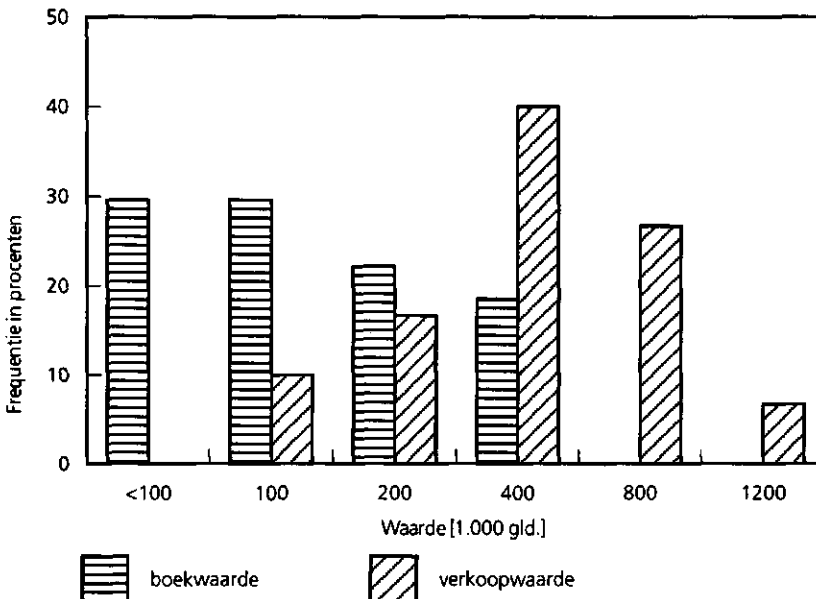
De totale *fiscale boekwaarde* van de IJsselmeervisserijbedrijven bedraagt naar schatting 18 à 19 mln. gld. De totale *verkoopwaarde* kan, aan de hand van schattingen van de vissers, globaal op 45 mln. gld. worden gesteld.

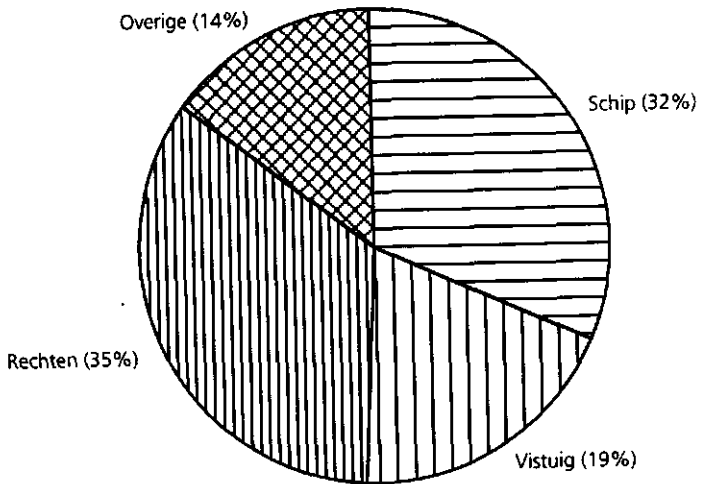
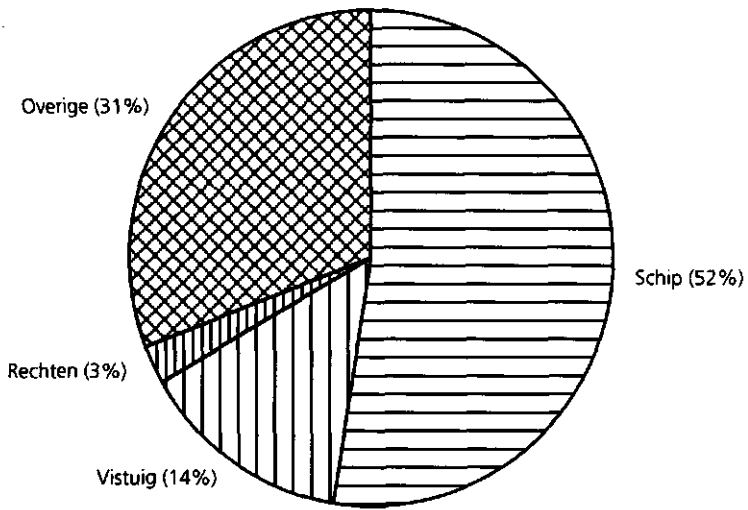
De visrechten (vergunningen en merkjes) - die fiscaal (nog) nauwelijks meetellen - hebben in de geschatte verkoopwaarde een aandeel van circa 35%. Daarmee zou de totale waarde van de visrechten circa 16 mln. gld. bedragen, wat gemiddeld neerkomt op ruim 300 gld. per aaleenheid. Dat lijkt een onderschatting: in interviews werden prijzen van circa 500 gld. per eenheid genoemd. Harde gegevens van transacties zijn niet beschikbaar.

Anderzijds zou de waarde van de schepen (waarvoor weinig alternatief emploi is behalve de recreatievaart) met een gemiddelde van circa 200.000 gld. door de vissers enigszins kunnen zijn overschat.

Figuur 3.5 geeft een indruk van de verdeling van fiscale boekwaarde en verkoopwaarde naar waardeniveau en over de productiemiddelen.

Bijna de helft van de bedrijven heeft leningen lopen voor de financiering van het bedrijf. De omvang van deze leningen loopt sterk uiteen (van 5 tot 500 duizend gld.) en de verschuldigde aflossingen navenant. Financiering met vreemd vermogen komt relatief het meest voor in Volendam en bij fuikenbedrijven.

Figuur 3.5 Verdeling van de fiscale boekwaarde en de geschatte verkoopwaarde naar waardeniveau en over de productiemiddelen

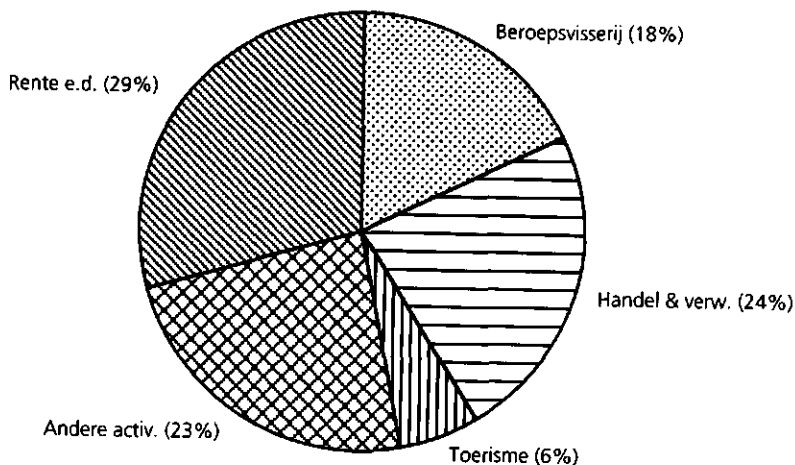
De beschikbare gegevens duiden erop dat bedrijven tussen 600 en 1.000 eenheden weinig met vreemd vermogen zijn gefinancierd. Relatief zware financieringen (tot meer dan 80% van de boekwaarde) komen vooral voor bij de bedrijven met 200 tot 600 eenheden. In deze groep komen relatief ook de meeste leningen voor, wellicht een aanwijzing voor het minder goed renderen van deze bedrijven. De leningen van bedrijven met meer dan 1.000 eenheden liggen meest onder de 25% van de boekwaarde. Minder dan een kwart van de vergunninghouders heeft financiële reserves van meer dan 50.000 gld.

3.5 Andere inkomensbronnen

Slechts enkele vergunninghouders hebben zeevisrechten (garnalenvergunning, pk-licentie, contingenten). Ongeveer 40% van de vergunninghouders heeft naast de IJsselmeervisserij nog andere bronnen van inkomsten, soms meerdere.

In ongeveer 40% van de gevallen bedragen de neveninkomsten minder dan 10% van het totale inkomen, bij ongeveer een kwart 10 tot 25%, bij nog eens een kwart 25 tot 40% en in 10% van de gevallen (nog geen 5% van alle vergunninghouders) komt ongeveer de helft van het inkomen van buiten de IJsselmeervisserij.

Bij gebrek aan voldoende waarnemingen valt over de verdeling van de neveninkomsten naar regio en grootteklasse en evenmin naar inkomensniveau geen uitspraak te doen. Wel is er een aanwijzing dat neveninkomsten bij als fuikenvissers getypeerde vergunninghouders weinig voorkomen en relatief meer bij de met "overige" getypeerde vissers.

Figuur 3.6 Verdeling van andere inkomensbronnen naar frequentie

De bronnen van neveninkomsten zijn zeer divers, zoals figuur 3.6 laat zien. Opmerkelijk is het aantal gevallen waarin "rente, dividend en verhuur visrechten" als inkomensbron fungeert, tegenover de geringe rol van andere beroepsvisserijen.

Bij ongeveer een kwart van de vergunninghouders leveren gezinsleden een bijdrage aan het gezinsinkomen; het gaat daarbij in hoofdzaak om inkomen van de levenspartner. De grootte van de inkomens van gezinsleden varieert vrij gelijkmatig van minder dan 10% tot hoogstens 60% van het inkomen van de vergunninghouder.

3.6 Markt

- De marktpositie van de IJsselmeervis is zwak door een aantal oorzaken:
- de geringe omvang van de aanvoer, die bovendien onregelmatig en versnipperd is;
 - de toenemende concurrentie door aalkwekerijen, waarvan de productie thans ongeveer het tienvoudige bedraagt van de geregistreerde aanvoer uit het IJsselmeer;
 - de krachtige concurrentie van schubvis, met name baars, vanuit Centraal Europa, niet alleen door doorvoer door Nederlandse handelaars, maar ook door een toenemende afzet rechtstreeks in de consumptielanden;
 - het kleine aantal afnemers, waarvan de grotere niet van vis uit het IJsselmeer afhankelijk zijn;
 - het ontbreken aan een thuismarkt voor schubvis.

Tegenover deze zwakke punten staat een sterk punt:

- de kwaliteit van de IJsselmeervis is goed; hier ligt een kans om via een keurmerk verbetering van de marktpositie te realiseren. Op deze mogelijkheid is zowel door vissers als door de handel geweest.

Rond het IJsselmeer zijn in totaal zes afslagen in gebruik voor het veilen van IJsselmeervis. De afslagen bevinden zich in Enkhuizen, Volendam, Stavoren, Makkum, Den Oever en Urk. In de coöperatieve afslag van Den Oever en in de recent geprivatiseerde afslag van Urk maakt de IJsselmeervis maar een klein deel uit van alle verhandelde vis. Noordzeevis is daar verreweg het belangrijkste.

De afslagen moeten aan dezelfde eisen op het gebied van inrichting en hygiëne voldoen als de zeevisafslagen. Regelmatige controles zorgen voor naleving van die regels.

Vissers en lokale bestuurders willen dat de afslagen in de verschillende plaatsen gehandhaafd blijven. De afslagen zijn praktisch alle in handen van de vissers of worden mede door hen gedreven, soms met steun van de gemeente. Een regelmatig in bedrijf zijnde afslag is ook een element in de plaatselijke toeristische aantrekkingskracht.

Door de handel wordt concentratie van de aanvoer op enkele afslagen gewenst. De huidige versnippering belemmert een goed zicht op het aanbod

en brengt extra kosten met zich mee door de benodigde commissionairs en het vele transport van kleine hoeveelheden.

De argumenten voor concentratie gelden ook bij de aanvoer van zeevis, waar nu een samenwerkingstendens waarneembaar is. Zoiets zou ook voor de IJsselmeervisserij kunnen worden overwogen.

Uit de enquête blijkt dat evenveel vissers tevreden als ontevreden zijn met de huidige afzetstructuur. Een op de zes heeft er geen mening over. Van de ontevredenen wil ongeveer de helft wèl een herinvoering van de veilplicht en de andere helft niet. Maar als die alleen voor leden van de PO zou gelden, dan willen twee van de drie daar toch vanaf zien.

Een algemene veilplicht voor IJsselmeervis zou, mits goed gehandhaafd, een betere controle op de aanvoer mogelijk maken en voor beide marktpartijen een beter inzicht geven in het aanbod. Dat kan voor de vissers tot hogere opbrengsten leiden door een betere prijsvorming. In de zeevisserij zijn daar duidelijke voorbeelden van. Het staat echter niet vast dat de voordelen voor iedereen zwaar genoeg zullen wegen om zo'n veilplicht haalbaar te maken.

4. TOEKOMSTPERSPECTIEVEN

Visstand

Drie op de vijf vergunninghouders verwachten geen gunstig effect op de visstand van de ingezette halvering van de visserij-inspanning. De belangrijkste factoren die verbetering van de visstand tegenwerken, zijn volgens de IJsselmeervissers de aalscholvers en de visserij op glasaal, maar tevens stellen zij dat vrijwel zeker de inspanning niet werkelijk wordt gehalveerd, doordat slapende merkjes zullen worden geactiveerd. Op afstand volgt stroperij (illegale visserij).

Ook de biologen zijn niet uitgesproken optimistisch over de ontwikkelingsmogelijkheden van de visstand (Dekker, 1996). Dat geldt vooral voor de belangrijkste soort, de aal: de intrek van glasaal, die voor de jonge aanwas moet zorgen, is al sinds het begin van de jaren tachtig onvoldoende voor een herstel van de aalstand. Ook een aanzienlijke reductie van de visserijdruk heeft daar geen invloed op, maar zorgt er wel voor dat de relatief schaars beschikbare aal beter wordt benut.

Het broedsucces van snoekbaars is op zich wisselvallig, maar zelfs een goed broedjaar levert niet altijd een goede visserij op, doordat de jonge vis voortijdig sterft, in hoofdzaak door de fuikenvisserij (50%) en de aalscholvers (15%) (Van Dam et al., 1995). Voor baars geldt iets dergelijks, alleen is het effect van de aalscholvers op de jonge baars groter (35% sterfte, tegen 45% door de fuiken).

Een belangrijke factor is ook dat het Markermeer bij gebrek aan commercieel interessante vis nauwelijks meer van belang is voor de visserij. Dit wordt toegeschreven aan de daar heersende omstandigheden (regelmatig opwerwend bodemslib), waardoor het er voor de vis slecht toeven is.

Ingezette halvering

Bijna driekwart van de vergunninghouders denkt door de halvering zelf in moeilijkheden te komen! De verdeling over de bedrijfstypes is vrij homogeen, evenals over de grootteklassen; in Overig Noord-Holland is men het meest somber. Het realiteitsgehalte van deze antwoorden kan niet worden getoetst; ze zouden ook een zekere politieke lading kunnen hebben.

Gezien de resultaten in 1996 en voorgaande jaren valt aan te nemen dat de bedrijven in de grootteklasse net boven de bodem van 200 eenheden (motie Huys) als eersten in de problemen zullen komen. Het is echter geheel onbekend hoe de vermindering op de *werkelijke inspanning* zal uitwerken, laat staan wat de effecten op de bedrijfsuitkomsten per grootteklasse zullen zijn. Een enigszins onderbouwde conclusie is hierover dan ook niet te geven.

Op de vraag hoe men de vorige halvering heeft opgevangen, komen uit de negen gegeven opties de volgende als belangrijkste naar voren (toegeken- de punten totaal 310):

- samenwerken (twee vergunningen op een schip) (50 ptn);
- gewoon doorvissen (46 ptn);
- investeren in aanpassing van de uitrusting (42 ptn).

Het meest genoemd (14 x) wordt "vistuig efficiënter gebruiken", maar daar is met in totaal 40 punten wat minder gewicht aan toegekend. Samen met het "gewoon doorvissen" verklaart dit wel enigszins waarom de eerste halvering geen effect had.

Als men door de nieuwe halvering in moeilijkheden komt, denkt men deze vooral op te vangen door:

- zuiniger leven (freq.) (33%);
- samenwerken met een andere vergunninghouder (33%);
- merkjes verhuren of verkopen (30%).

Hoewel de vraagstelling niet geheel overeenkomt, zou dit erop kunnen duiden dat de rek er bij de meeste bedrijven wel uit is.

Uitkoop

Rond 30% van de respondenten wil zich wel laten uitkopen als daar een goede regeling voor komt. De bedragen die men in dat geval minstens wil ontvangen, lopen uiteen van 0,4 tot 1,6 mln. gld., maar voor bijna de helft van de gevallen lijkt 1 mln. gld. wel een mooi rond bedrag. De gewenste bedragen komen in het algemeen redelijk overeen met de aangegeven totale verkoop- waarde van de bedrijven. Opmerkelijk is dat relatief de grootste animo voor een eventuele uitkoop in Volendam lijkt te bestaan, waar ongeveer de helft van de respondenten hier positief tegenover staat. Daarentegen reageert van de Friese respondenten maar een enkeling positief.

Producenten Organisatie

Het vertrouwen dat de PO iets aan de situatie op het IJsselmeer kan ver- beteren, is gelijkmatig verdeeld over wel, niet en neutraal. Ruim 80% verwacht iets van de PO op het punt van onderhandelen met de overheid. Bijna 70% verwacht er iets van op het gebied van marktregeling. Ongeveer 40% denkt dat de PO iets voor ze kan betekenen op het gebied van overdracht van merk- jes en eenzelfde percentage verwacht iets ten aanzien van regeling van de visserij.

Andere activiteiten

De vissers zien nauwelijks mogelijkheden om andere activiteiten naast de visserij te ontwikkelen. Enkele mogelijkheden die worden geopperd zijn "toe- risten varen" en "vishandel". Duidelijk is, ook uit allerlei in het voorgaande

behandelde punten, dat de vissers in de eerste plaats visser willen zijn en (meestal) blijven.

Vastgesteld moet worden dat andere functies van het IJsselmeer in het algemeen ook weinig kansen bieden voor het ontwikkelen van nevenactiviteiten en in sommige gevallen als een bedreiging (moeten) worden beschouwd. (V&W, 1992)

Met de functies van drinkwatervoorziening en watervoorraad voor de landbouw lopen de belangen van de visserij min of meer parallel (schoon water, al is de visserij niet gesteld op helder water), maar een wisselwerking is er niet.

Ten aanzien van de scheepvaartfunctie is de visserij neutraal. De functie van militair oefengebied kan de visserij bij de Afsluitdijk soms hinderen.

De kans op calamiteiten en het ruimtebeslag door eventuele olie- of gaswinning vormt een potentiële bedreiging voor de IJsselmeervisserij. De voortgaande druk om delen van het IJsselmeer droog te leggen, is een bedreiging die door de vissers duidelijk zo ervaren wordt. De natuurontwikkeling via "vooroeverprojecten" wordt door hun ook als zodanig beschouwd, evenals de aanleg van windmolenparken, kabels, pijpleidingen en wat van iets dergelijks meer te noemen zou zijn.

In tegenstelling tot de landbouw, die deels een functie in het natuurbeheer kan krijgen, ervaren de vissers van de natuurfunctie van het IJsselmeer vooral hinder, waarbij de aalscholvers de grootste lastpost zijn. Enigerlei functie in het natuurbeheer op of rond het IJsselmeer lijkt voor hen niet weggelegd.

Ook de functie van het IJsselmeer voor recreatie en toerisme heeft bedreigende kanten voor de visserij door ruimtebeslag en schade aan vistuig (vooral door de "bruine vloot"). Maar het is anderzijds de enige functie die ook kansen biedt, al moet men zich daar ook weer niet te veel van voorstellen.

Eenzijds kunnen die kansen in het eerdergenoemde "toeristen varen" worden gezocht. Dat kan op verschillende manieren, bijvoorbeeld demonstratievissen, rondvaarten maken, of een soort veerdienst onderhouden. In alle gevallen zijn de mogelijkheden beperkt doordat lang niet overal voldoende vraag naar dergelijke activiteiten zal zijn. Veel hangt hier af van de creativiteit van de betreffende ondernemer. Bovendien zijn dergelijke activiteiten sterk seizoengebonden en wel juist aan het aalseizoen. Dit laatste zou kunnen worden opgevangen door in het weekend deze activiteit uit te (mogen) oefenen.

Anderzijds valt te denken aan het op een of andere manier te gelde maken van de bijdrage aan de voor toeristen attractieve "couleur locale". Dat zal waarschijnlijk niet op directe wijze kunnen, maar mogelijk wel indirect via provinciale en lokale VVV's of overheden, of hun samenwerkingsverband "De Gouden Cirkel". Van een dergelijke constructie zijn geen voorbeelden bekend, maar wel van berekeningswijzen voor de waardering van zo'n bijdrage aan de attractiviteit, bijvoorbeeld van bloembollenbedrijven in de bollenstreek (Kamp-huis, 1995).

Vishandel kan, net als "toeristen varen", voor enkele vissers op beperkte schaal interessant zijn. Collectieve verkoop aan particulieren bij de plaatselijke afslagen is in het toeristenseizoen denkbaar.

In dit verband kan ook het onder "Markt" (3.6) geopperde keurmerk voor IJsselmeervis nog eens genoemd worden. Zo'n keurmerk, gebaseerd op een betere kwaliteit van vis uit het IJsselmeer, heeft vooral zin bij de schubvis. Het biedt een kans om tot een hogere waardering van de vis te komen en daarmee tot betere bedrijfsresultaten. In de zeevishandel zijn dergelijke initiatieven de laatste tijd ook ontwikkeld en de IJsselmeersector zou van de ervaringen daarmee gebruik kunnen maken.

5. FLANKEREND BELEID

Al eerder is opgemerkt dat er geen enkel zicht is op de werkelijk door de bedrijven uitgeoefende visserij-inspanning. De ingezette halvering van de inspanning heeft daardoor het karakter van een schimmenspel. Om effectief beleid te kunnen voeren en zicht te houden op wat er werkelijk gebeurt, is een registratie van de inspanning (inzet in tijd per vistuig) nodig. Het leveren van dergelijke gegevens, bijvoorbeeld via een eenvoudig logboek, kan een voorwaarde zijn voor het verlenen van een vergunning. Controle op de juistheid, met stevige sancties, is nodig om serieus te nemen gegevens te verkrijgen.

Het gemene-weidekarakter van de IJsselmeervisserij houdt in dat individuele vissers met extra inspanning voordeel proberen te behalen, letterlijk ten koste van het collectief. Niet het individu, maar de hele sector (en zelfs de maatschappij) krijgt de rekening gepresenteerd. In de visserij-economische literatuur wordt als middel om dergelijke ongewenste effecten tegen te gaan het "internaliseren" van de kosten van het eigen gedrag genoemd, ofwel het proberen (op zijn minst een deel van) de rekening op het bordje van het individu te leggen. Op het IJsselmeer zorgen de hoeveelheden vistuig, vooral fuiken, voor negatieve effecten. De door de overheid in rekening gebrachte vergunningprijs is al gerelateerd aan het aantal beschikbare vistuigen, maar wordt (nog) niet expliciet als instrument gebruikt om het bezit van veel vistuigen te ontmoedigen. In die optiek zou de heffing per merkje minstens gelijk moeten zijn aan de huurprijs op de markt.

In de huidige situatie met slechte bedrijfsresultaten is een verhoging van de vergunningprijs niet opportuun. Vermindering van de aantallen vistuig kan aantrekkelijk gemaakt worden door er een beloning aan te koppelen, bijvoorbeeld door een uitkoopregeling in te stellen. Om dit met succes te doen, zal de premie voor ingeleverde merkjes minstens zo hoog als die op de markt moeten zijn. Met een dergelijke regeling zou in ieder geval een deel van de gewenste reductie van de visserij-inspanning gerealiseerd kunnen worden.

Op dit moment lijkt de markt voor vergunningen en merkjes geheel vrij en speelt de PO hoogstens een bemiddelende rol. Het lijkt gewenst dat de overheid op z'n minst een kader van spelregels opstelt waarbinnen overdrachten van visrechten moeten blijven, wil ze enige greep op de ontwikkeling houden. Dergelijke regels bestaan ook in de zeevisserij.

Bovenstaande is een integraal pakket flankerende maatregelen. Het geld dat de Minister mede beschikbaar heeft gesteld ter compensatie van het nog niet kunnen effectueren van maatregelen voor het beheer van de aalscholvers, kan de uitvoering van deze maatregelen krachtig ondersteunen.

Naast deze direct op de visserij-problematiek gerichte maatregelen, zou voor het entameren van alternatieve activiteiten naast de visserij een faciliterend beleid gevoerd kunnen worden. Te denken valt aan het verlenen (onder

strikte voorwaarden) van beperkte vergunningen voor "demonstratievissen" in de weekeinden. Ook zou het "toeristen varen" vergemakkelijkt worden door een minder strakke toepassing van de eisen aan schepen voor het vervoer van passagiers.

In het verlengde van het laatste ligt het betrachten van enige coulance bij de invoering van een aantal regelingen die voor de visserij extra kosten en problemen met zich gaan brengen. Het gaat hierbij om de volgende regelingen voor de binnenvaart:

- het vaartijdenbesluit;
- de invoering van (andere) ARBO-regelingen;
- het van kracht worden van milieuwetgeving.

Te denken valt aan overgangsregelingen voor de IJsselmeervloot tot de reductie zijn beslag heeft gekregen. Op regionaal of lokaal niveau kan de overheid tenslotte nog iets doen aan (bemiddeling bij) de waardering van de bijdrage door de visserij aan de toeristische attractiviteit.

6. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Conclusies

- De IJsselmeervissers hebben het vertrouwen in de overheid vrijwel geheel verloren. Zij geven de indruk elk overheidshandelen bij voorbaat als een bedreiging te zien. Anderzijds blijken zij weinig gevoel te hebben voor veranderende maatschappelijke omstandigheden.
- De relatief grotere bedrijven in de IJsselmeervisserij bevinden zich in Noord-Holland; in Friesland zijn de bedrijven relatief klein.
- Het aantal opvarenden van de IJsselmeervloot van 76 schepen bedroeg in 1996 circa 180; ongeveer de helft hiervan was vergunninghouder.
- Het gemiddelde inkomen van de IJsselmeervissers lag in 1996 met 35.000 gld. rond het bijstandsniveau voor zelfstandigen.
- Het verband tussen resultaat en bedrijfsgrootte is zwak; er zijn aanwijzingen dat boven 1.000 aaleenheden het bezit van meer eenheden geen beter bedrijfsresultaat oplevert.
- In de IJsselmeervisserij is sprake van een structureel neergaande tendens van de bedrijfsresultaten.
- De totale opbrengst van de IJsselmeervisserij bedroeg in 1996 10 mln. gld.; daarvan werd eenderde deel door exploitatiekosten in beslag genomen, de bijdrage aan het bruto nationaal product bedroeg ruim 6,5 mln. gld.
- De directe en indirecte bijdrage van de IJsselmeervisserij aan de plaatselijke en regionale economieën is gering. In totaal zorgt de sector voor een werkgelegenheid van rond 280 mensjaren.
- De totale fiscale boekwaarde van de IJsselmeervisserijbedrijven bedraagt naar schatting 18 à 19 mln. gld. De totale verkoopwaarde kan globaal op 45 mln. gld. worden gesteld. In het algemeen zijn de IJsselmeervisserijbedrijven niet zwaar met vreemd vermogen gefinancierd.
- Ongeveer 40% van de vergunninghouders had in 1996 neveninkomsten; in circa twee derde van deze gevallen droegen die neveninkomsten minder dan 25% aan het totale inkomen bij.
- De marktpositie van de IJsselmeervis is zwak; een van de weinige kansen is het uitbuiten van de goede kwaliteit van de IJsselmeervis.
- Er is geen registratie van de visserij-inspanning op het IJsselmeer: noch de werkelijk gebruikte aantallen vistuig, noch hun inzet in tijd zijn bekend.
- De meeste vissers verwachten geen gunstig effect op de visstand van de ingezette halvering van de visserij-inspanning.
- In de sector bestaat een breed draagvlak voor uitkoop van merkjes en tot op zekere hoogte ook van bedrijven.

- IJsselmeervissers hebben verdeelde meningen over de Producenten Organisatie; het meest verwachten zij ervan op het punt van onderhandelen met de overheid.
- Er zijn weinig mogelijkheden om andere activiteiten naast de visserij te ontwikkelen.

Aanbevelingen

- Voor een succesvolle uitvoering van visserijbeleid is een draagvlak in de sector onontbeerlijk. Het komend beleid zal daarom ook gericht moeten zijn op herstel van het vertrouwen van de IJsselmeervissers in de overheid.
- De Producenten Organisatie kan een ondersteunende rol spelen in dit proces en de vissers meer bewust maken van de veranderende omstandigheden.
- Registratie van de werkelijk gebruikte aantallen vistuig en de inzet in tijd is een vereiste om het beleid op zijn effectiviteit te kunnen beoordelen.
- Er dienen algemene regels voor de overdracht van merkjes gesteld te worden.
- Een algemene verplichting voor IJsselmeervis zou, mits goed gehandhaafd, een betere controle op de aanvoer mogelijk maken en voor beide marktpartijen een beter inzicht geven in het aanbod.
- Uitkoop kan een bijdrage leveren aan de gewenste vermindering van de visserijcapaciteit.
- Zowel de landelijke als de regionale en plaatselijke overheden zullen de schaarse mogelijkheden en initiatieven moeten ondersteunen die zich voordoen op het gebied van het ontwikkelen van andere activiteiten.

LITERATUUR

- Bossaers, K.W.J.M., (1987)
Zuiderzeevissers; Geschiedenis van de belangenorganisaties van de vissers op Zuiderzee en IJsselmeer; De Walburg Pers (Publicaties voor het Bevolkingsonderzoek in de drooggelegde Zuiderzeepolders, dl. 52); Zutphen
- Dam, C. van, A.D. Buijse, W. Dekker, M.R. van Eerden, J.G.P. Klein Breteler en R. Veldkamp (1995)
Aalscholvers en beroepsvisserij in het IJsselmeer, het Markermeer en Noordwest-Overijssel; IKC Natuurbeheer; Wageningen
- Dekker, W. en J.A. van Willigen (1993)
De aal-visserij van het IJsselmeer; evaluatie van de toestand van het visbestand tot en met 1992; RIVO-DLO; Rapport 93.011; IJmuiden
- Dekker, W. (1996)
De Visstand en visserij op het IJsselmeer en Markermeer; de toestand in 1995; RIVO-DLO; Rapport C001/96; IJmuiden
- Kamphuis, B.M. en C.M. Volker (1995)
Landschap en toerisme in de bollenstreek onder stedelijke druk; Landbouw-Economisch Instituut (LEI-DLO); publikatie 2.203; Den Haag
- LEI (1971)
Bedrijfsresultaten van de IJsselmeervisserij; Voorlopige cijfers 1970; Landbouw-Economisch Instituut; Publikatie No. 5.15; Den Haag
- Nagtegaal, P., en H.J. Snel (1984)
De beroepsvisserij in het IJsselmeergebied; rijp-rapport 1984-14 ABW; Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders; Lelystad
- Schaper, A. (1962)
De IJsselmeervisserij; Kemink & Zn.; Utrecht
- Smit, J.G.P. en M.O. van Wijk (1996)
De Nederlandse visverwerkende industrie en -groothandel; Landbouw-Economisch Instituut (LEI-DLO); Den Haag

Stuurgroep IJsselmeer (1995)

Rapport van de Stuurgroep IJsselmeer; Voorstellen voor een nieuwe organisatorische opzet voor het visserijkundig beheer van het IJsselmeer; Visserijcentrum; Rijswijk

V&W, LNV, VROM (1992)

Integraal Beheersplan IJsselmeer en Markermeer; Rijkswaterstaat directie Flevoland; Lelystad

Visserijenschap (1988)

Beheren door Beheersing; een advies voor verbetering van de IJsselmeer-visserij; Visserijenschap; Rijswijk

BIJLAGEN

Bijlage 1 Overzicht onderzoeksvragen

Huidige economische situatie

Wat is de huidige economische situatie van de visserijsector op het IJsselmeer?

Aandachtsvelden:

- wat zijn bedrijfseconomisch gezien gezonde bedrijven?
- is er een relatie tussen het economisch rendement bedrijven en gebruikte vistuigen, regio, bedrijfsgrootte?
- hoe is de scholingsgraad?
- hoe zien de bedrijven zelf hun toekomst?
- wat is de marktpositie van de IJsselmeervis (aal, schubvis)?
- hoeveel en welke soort werkgelegenheid is aan de visserij op het IJsselmeer verbonden (direct en indirect)?
- hoeveel wordt er gevangen en is er een inschatting te maken van de hoeveelheid vis die buiten de afslag om verhandeld wordt?

Nevenactiviteiten

Voor hoeveel bedrijven is de visserij hoofdactiviteit (>60%)?

Aandachtsvelden:

- voor hoeveel en welke bedrijven is de IJsselmeervisserij een nevenactiviteit? Hoeveel wordt er op deze manier verdiend?
- welke vissersbedrijven hebben andere inkomsten? Welke nevenactiviteiten zorgen voor deze inkomsten?
- hoeveel wordt er zo bijverdiend?

Effecten op rentabiliteit van het nieuwe beleid

Is er een relatie tussen het aantal merkjes en de besomming per vissoort in een situatie waarin alle bedrijven inleveren?

Aandachtsvelden:

- wat is het effect van de liberalisatie van vergunningen op de bedrijfseconomische situatie van de bedrijven?
- wat is het effect van vrije verhandelbaarheid van merkjes?
- wat is het effect op de markt bij minder vangstopbrengst (verminderde visserijinspanning)?
- hoe is de marktpositie van de IJsselmeervis te verbeteren?

Andere functies

Welke bedreigingen en kansen hebben andere functies voor de IJsselmeervisserij (bijvoorbeeld toerisme, recreatie, natuurontwikkeling)?

Aandachtsvelden:

- aan welke alternatieven kan worden gedacht in verschillende situaties en wat zijn de kosten hiervan en voor wie?
- zijn er verschillende bedrijfsstijlen op het IJsselmeer? (zie ook literatuur Prof. dr. J.D. v.d. Ploeg)
- wat is de rol van het bedrijfsleven, Rijk, Provincies, Gemeenten?

Flankerend beleid

Welk voorwaardenscheppend beleid kan de gewenste ontwikkeling naar een rendabele sector stimuleren?

Aandachtsvelden:

- wat is de huidige "marktwaarde" van de visrechten?
- wat zijn de kosten van de infrastructurele voorzieningen, zoals afslagen, in de huidige omvang?

Toelichting bij het invullen van de enquête

Wie vult de enquête in?

De enquête wordt ingevuld door de vergunninghouder, eventueel met hulp van iemand die zeer nauw bij het bedrijf betrokken is.

Het invullen

1. Lees eerst de vraag helemaal door voor u hem beantwoordt.
2. Kruis het antwoord aan dat voor uw situatie van toepassing is.
3. In het algemeen is er maar één antwoord op een vraag mogelijk, tenzij staat aangegeven dat u meer antwoorden kunt geven.
4. Na beantwoording van de vraag gaat u steeds verder naar de volgende vraag. Staat er een verwijzing achter het antwoord (⁂ vraag ...) dan kunt u direct verdergaan met de daar vermelde vraag.
5. Passen de antwoorden niet bij uw situatie, dan kunt u altijd uw eigen antwoord opschrijven.

Tijdsduur

Het invullen van de volledige enquête kan u al gauw een uur kosten.

U kunt die tijd bekorten door ons (kopieën van) uw fiscale jaarverslagen over de laatste jaren toe te sturen, zodat u de gele bladzijden kunt overslaan (zie tekst in grijs kader).

Vertrouwelijkheid

Uw gegevens worden vertrouwelijk behandeld en alleen voor dit onderzoek gebruikt. Op de eerste bladzij staat een respondentnummer vermeld. Alleen wij kunnen dit nummer koppelen aan uw naam en adres.

In het rapport komen géén gegevens van individuele bedrijven voor.

Informatie

Als u vragen heeft over de enquête, aarzel dan niet om ons te bellen:

Kees Taal: 070 - 33 08 170 of

Jan Willem de Wilde: 070 - 33 08 229

Terugsturen

Wilt u de enquête terugsturen voor eind februari.

Een portvrije antwoordersveloppe is bijgevoegd.

BIJ VOORBAAT HARTELIJK DANK!

LEI-DLO
Afdeling Visserij
Burg. Patijnlaan 19
Postbus 29703
2502 LS Den Haag
tel.: 070-3308330
fax: 070-3615624

Enquête Perspectieven IJsselmeervisserij

Persoonlijke gegevens

1. Wat is uw leeftijd?
- Jonger dan 25
 - 25 - 40 jaar
 - 40 - 55 jaar
 - Ouder dan 55 jaar
2. Wat is de hoogste opleiding die u na de lagere school heeft gevolgd?
- Ambachtsschool / LBO / VBO
 - Visserijschool
 - (M)ULO / MAVO / MBO
 - HAVO / VWO / HBO
 - Anders, namelijk
- 3a. Heeft het bedrijf een toekomstig opvolger?
- Bedrijfshoofd jonger dan 40 jaar, dus N.V.T. (**esv vraag 4**)
 - Nee (**esv vraag 4**)
 - Ja
- b. Is de opvolger familie?
- Niet opvarend kind
 - Opvarend kind
 - Opvarend ander familielid
 - Opvarend niet familielid

Bedrijfsgegevens

4. Aantallen vistuigen bij uw IJsselmeervergunning:
- Grote fuiken:
 - Kleine staande fuiken:
 - Schietfuiken:
 - Kisten:
 - Staande netten: monofil nylon
 - Spieringfuiken:
- 5a. Heeft u ook vergunning voor andere visserijen op het IJsselmeer?
- Nee (**esv vraag 6a**)
 - Ja
- b. Welke visserijen zijn dat?
- 6a. Heeft u ook visrechten buiten het IJsselmeer?
- Nee (**esv vraag 7**)
 - Ja
- b. Wat voor soort visrechten? (meerdere antwoorden mogelijk)
- Randmeer- en/of binnervisserij
 - Vaste tuigen op het Wad
 - Garnalenvergunning: GK GV
 - pk-Licentie
 - Platvis-rondviscontingenten

7. Op welk schip/welke schepen wordt uw IJsselmeer-
vergunning gebruikt? (*letters en nummer(s)*)
8. Technische gegevens van dit schip:
 Lengte over alles: m
 Bruto tonnage: BRT/GT
 Bouwjaar casco:
 Motorvermogen: pk
 Bouwjaar motor:
- 9a. Bent u eigenaar van dit schip? Nee Nee (**vraag 10**)
 Ja Ja
- b. Hoeveel mede-eigenaars zijn er? Géén Géén (**vraag 10**)
 1 1
 2 2
 Meer dan 2 Meer dan 2
- c. Zijn deze mede-eigenaars familie?
(meerdere antwoorden mogelijk)
 Nee, geen familie
 Ja, eigen kind(eren)
 Ja, andere familie
10. Vaart u zelf mee in de IJsselmeervisserij? Nee
 Ja, als schipper
 Ja, als knecht
11. Hoeveel dagen is er in 1996 op uw
vergunning gevist en hoe was die tijd over
de verschillende takken van visserij verdeeld?
(aantal dagen per week x aantal weken)
 Grote fuiken
 Schietfuiken
 Kistjes
 Hoekwant
 Staande netten
 Spieringvisserij
 Andere:
 Totaal aantal dagen
- 12a. Hebt u in 1996 ook merkjes niet gebruikt? Nee (**vraag 13a**)
 Ja
- b. Welke vistuigen betrof dat?
- 13a. Hoeveel bemanningsleden heeft het schip
gemiddeld over een jaar in de IJsselmeer-
(inclusief uzelf als u meevaart)
 1 (**vraag 14**)
 2 4
 3 5
- b. Zijn deze bemanningsleden familie?
(meerdere antwoorden mogelijk)
 Nee, geen familie
 Ja, eigen kinderen
 Ja, andere familie

Doel van dit onderzoek is vooral een indruk te krijgen van de economische situatie in de IJsselmeervisserij. Daarom gaan de vragen op deze en de volgende (gele) bladzijde nogal diep in op uw bedrijfsfinanciën. Bij de beantwoording ervan kunt u de hulp van uw boekhouder inroepen of de gegevens uit uw fiscale jaarverslagen overnemen.

Maar u kunt de beantwoording ook aan ons overlaten door ons (kopieën van) de jaarverslagen toe te sturen. Uiteraard zullen we uw gegevens met de grootst mogelijke vertrouwelijkheid behandelen (zoals we dat bij de financiële gegevens van de zeevisserij ook gewend zijn).

Als u geen eigen bedrijfsboekhouding hebt, omdat uw vergunning op het schip van een ander wordt gebruikt, kunt u dat hier ook aangeven.

➔ Ik laat de invulling aan het LEI over en verstrek mijn jaarverslagen

Geen eigen boekhouding (**18a vraag 20**)

Ja

Nee (**18a vraag 14**)

Bij voldoende positieve reacties willen we ook in de toekomst de economische ontwikkeling van de IJsselmeervisserij blijven volgen.

➔ Ik ben bereid het LEI ook in de toekomst mijn jaarverslagen te verstrekken

Ja (**18a vraag 18a**)

Nee (**18a vraag 18a**)

Bedrijfsresultaten IJsselmeervisserij

14. Wilt u in onderstaande tabel de resultatenrekeningen van uw bedrijf over de voorgaande drie jaren globaal samenvatten?
(Af te ronden naar eigen inzicht, in duizenden gulden)

	1994	1995	1996
Brutobesomming IJsselmeervisserij
Kosten:			
Deellonen en sociale verzekeringen
Variabele kosten (afslagkosten, olie, vistuig, e.d.)
Vaste kosten (onderhoud schip, verzekeringen, algemene kosten, e.d.)
Afschrijvingen
Rente over leningen
Totaal kosten
Winst uit de IJsselmeervisserij

Financiële positie

- 15a. Wat is de totale fiscale boekwaarde (de waarde volgens de boekhouding) van uw IJsselmeervisserijbedrijf?
- Minder dan 100.000,-
 - f 100.000,- tot 200.000,-
 - f 200.000,- tot 400.000,-
 - f 400.000,- tot 800.000,-
 - f 800.000,- tot 1.200.000,-
 - f 1.200.000,- tot 1.600.000,-
 - Meer dan 1.600.000,-
namelijk: f
- b. Hoe is deze boekwaarde in grote trekken over de verschillende productiemiddelen verdeeld? (afgerond op vijf procent)
- Schip %
 - Vistuig %
 - Vergunning en merkjes..... %
 - Overige (schuur, enz.)..... %
- 16a. Hebt u voor de financiering van uw bedrijf leningen lopen? (inclusief leverancierskrediet)
- Nee (≠ vraag 17)
 - Ja
- b. Hoeveel procent van de boekwaarde van uw IJsselmeervisserijbedrijf belopen deze? (voor de boekwaarde zie vraag 15)
- Minder dan 10%
 - 10 - 25%
 - 25 - 40%
 - 40 - 60%
 - 60 - 80%
 - Meer dan 80%
- c. Wat bedragen de jaarlijkse aflossingen over deze leningen? (afonden in duizenden guldens)
- f
17. Zijn er in uw bedrijf spaargelden, beleggingen en/of deelnemingen voor meer dan f 50.000,- ?
- Nee
 - Ja
- 18a. Op hoeveel schat u de totale verkoopwaarde van uw IJsselmeervisserijbedrijf? (schip, vistuig, merkjes, schuur, enz.)
- Minder dan f 100.000,-
 - f 100.000,- tot 200.000,-
 - f 200.000,- tot 400.000,-
 - f 400.000,- tot 800.000,-
 - f 800.000,- tot 1.200.000,-
 - f 1.200.000,- tot 1.600.000,-
 - Meer dan 1.600.000,-
namelijk: f
- b. Hoe is deze waarde volgens u in grote trekken over de verschillende productiemiddelen verdeeld? (Afgerond op vijf procent)
- Schip %
 - Vistuig %
 - Vergunning en merkjes..... %
 - Overige (schuur, enz.)..... %

19. Wat was globaal uw aanvoer in kg van de belangrijkste vissoorten uit het IJsselmeer in de laatste drie jaar?
(Afgerond op 100 kg)

	1994	1995	1996
Paling			
Snoekbaars			
Baars			
Spiering			
Overige vis			
Totaal			

Andere inkomensbronnen

- 20a. Hebt u, naast de IJsselmeervisserij, nog andere bronnen van inkomsten?
- Nee (zie vraag 21a)
 Ja
- b. Waaruit bestaan die andere bronnen van inkomsten?
(Meerdere antwoorden mogelijk)
- Andere beroepsvisserij
 Sportvisserij
 Vishandel/-verwerking (incl. afslag)
 Toerisme
 Andere activiteiten
 Renten/dividenden/verhuur visrechten
- c. En welk aandeel hebben deze andere inkomsten in uw totale bruto-inkomen?
- Minder dan 10%
 10 - 25%
 25 - 40%
 40 - 60%
 Meer dan 60%

- 21a. Zijn er in uw gezin nog anderen met een eigen inkomen? Nee (*zie* vraag 22a)
 Ja
- b. Hoe groot is dat inkomen bij elkaar in verhouding tot dat van uzelf? Minder dan 10%
 10 - 25%
 25 - 40%
 40 - 60%
 Meer dan 60%
- c. Het betreft hier inkomen van: Levenspartner
(Beide is ook mogelijk) Inwonend(e) kind(eren)

Afzetkanalen

- 22a. Bent u tevreden over de huidige afzetstructuur? Ja (*zie* vraag 23)
(Met naast elkaar verkoop via de afslag en directe levering aan de handel) Maakt niet uit
 Nee
- b. Bent u voor herinvoering van de veerplicht? Nee (*zie* vraag 23)
 Ja
- c. Ook als deze alleen voor leden van de PO geldt? Nee
 Ja
23. Vindt u dat er minder afslagen voor IJsselmeervis zouden moeten zijn? Nee
 Ja

- 24a. Welk deel van de in vraag 14 gegeven brutobesommingen leverde u de laatste drie jaar rechtstreeks aan de handel (met een nota)?
(Graag per jaar het percentage aankruisen)

	1994	1995	1996
Minder dan 10 %			
10 - 25 %			
25 - 40 %			
40 - 60 %			
60 - 80 %			
Meer dan 80 %			

- b. Om welke vissoort(en) ging het hierbij vooral?
(Niet meer dan twee soorten aankruisen)
- Paling
 - Snoekbaars
 - Baars
 - Spiering
 - Overige vis

Er wordt nogal eens van "zwarte aanvoer" van IJsselmeervis gesproken (verkopen die buiten de boeken blijven).

25. Op welk percentage van de totale aanvoerwaarde van IJsselmeervis van ongeveer 9 miljoen gulden schat u deze zwarte aanvoer?
- Minder dan 10%
 - 10 - 25%
 - 25 - 40%
 - 40 - 60%
 - 60 - 80%
 - Meer dan 80%

Bedrijfsvoering

Met de vragen onder dit kopje proberen we iets te weten te komen over wat u belangrijk vindt bij uw bedrijfsvoering en hoe u op veranderingen reageert.

26a. Wilt u bij onderstaande doelen er drie aankruisen die bij uw bedrijfsvoering voorop staan?

(Leest u eerst de mogelijkheden rustig door en bepaal dan uw keus. Er zijn geen "goede" of "verkeerde" antwoorden, alle genoemde doelen kunnen de moeite waard zijn.)

	(niet meer dan <u>drie</u> aankruisen	(verdeel max. 10 punten)
In de IJsselmeervisserij streef ik naar:		
• Een hoog inkomen	☐
• Een hoge besomming	☐
• Lage kosten	☐
• Het beste resultaat met de minste inspanning	☐
• Zo goed mogelijke kwaliteit van de vis	☐
• Zo min mogelijk bijvangst en nest	☐
• Een moderne bedrijfsuitrusting	☐
• Een groot bedrijf	☐
• De beste situatie voor mijn opvolger	☐
• Genoeg tijd aan wal voor mijn gezin en mijn liefhebberijen	☐
• Plezier in mijn werk	☐
• Beter te vissen dan mijn collega's	☐
• Iets anders, n.l.:	☐

b. Wilt u nu erachter aangeven hoe belangrijk de drie aangekruiste doelen voor u zijn, door er 10 punten over te verdelen?
(Bijvoorbeeld het belangrijkste 6, het onbelangrijkste 1 en het middelste 3 punten.)

In 1989 vond een eerdere halvering van de visserij-inspanning plaats, vooral door een forse vermindering van de aantallen vistuigen.

- 27a. Wilt u hieronder aankruisen wat voor u de drie belangrijkste manieren waren om die halvering op te vangen? (Weer eerst doorlezen en dan *maximaal drie* aankruisen)

De vorige halvering van de visserij-inspanning heb ik opgevangen door:

- Zuiniger te leven
- Inkomen buiten de IJsselmeervisserij te zoeken of te vergroten
- Mijn schip op te leggen of te verkopen
- Samen te gaan werken (twee vergunningen op een schip)
- Het vistuig efficiënter te gebruiken
- De bemanning in te krimpen
- Investeren uit te stellen
- Te investeren in aanpassingen van de uitrusting
- Gewoon door te vissen
- Iets anders, n.l.:

- b. Wilt u nu weer, net als bij de vorige vraag, aangeven hoe belangrijk die manieren voor u waren door er 10 punten over te verdelen?

Toekomstverwachtingen

- 28a. Denkt u dat de komende halvering van de visserij-inspanning goed is voor de visstand op het IJsselmeer? Nee Ja
- b. Waardoor wordt een verbetering van de visstand volgens u tegengewerkt? (Meerdere antwoorden mogelijk)
- Aalscholvers
 - Milieuvuiling
 - Stroperij
 - Sportvisserij
 - Visserij op glasaal
 - Andere reden, nl:
29. Wat verwacht u voor uw inkomen uit de IJsselmeervisserij na de komende halvering van de inspanning?
- Wordt minder dan de helft
 - Ongeveer de helft
 - Tussen de helft en driekwart
 - Driekwart tot gelijk
 - Neemt toe

Enquête Perspectieven IJsselmeervisserij

30. Welke bedrijven komen volgens u in moeilijkheden door de nieuwe halvering van de inspanning?
(Meerdere antwoorden mogelijk)
- Grote (schiet) fuikenbedrijven
 - Middelgrote fuikenbedrijven
 - Middelgrote kistjesbedrijven
 - Middelgrote gemengde bedrijven
 - Kleine bedrijven met grote fuiken
 - Idem, met schietfuiken of kistjes
 - Kleine gemengde bedrijven
 - Alle bedrijven
- 31a. Denkt u dat u zelf in moeilijkheden komt door de komende halvering?
- Nee (→ vraag 32a)
 Ja
- b. Wat denkt u te gaan doen als u door de nieuwe halvering niet meer van uw inkomen uit de IJsselmeervisserij kunt rondkomen?
(Niet meer dan de drie belangrijkste aankruisen)
- Zuiniger leven
 - Inkomen buiten de IJsselmeervisserij zoeken of vergroten
 - Mijn schip opleggen of verkopen
 - Samenwerken met een andere vergunninghouder
 - Het vistuig efficiënter gebruiken
 - De bemanning inkrimpen
 - Investeren in uitstellen
 - Investeren in aanpassingen van de uitrusting
 - Mijn merkjes verhuren of verkopen
 - Iets anders, n.l.:
- 32a. Denkt u dat een vrijere handel in merkjes de toestand in de IJsselmeervisserij kan verbeteren?
- Nee
 Ja
- b. Kunt u kort aangeven waarom?
-
- 33a. Zou u uw IJsselmeervergunning en merkjes willen inleveren als daar een goede regeling voor komt?
- Nee (→ vraag 34a)
 Ja
- b. Welk bedrag zou u daarvoor minstens willen ontvangen?
- f

- 34a. Hoeveel vertrouwen hebt u in de mogelijkheden van een PO om de situatie op het IJsselmeer te verbeteren?
- Veel
 - Neutraal
 - Weinig
- c. Op welke punten denkt u dat een PO iets voor u kan betekenen?
- (Meerdere antwoorden mogelijk)*
- Marktregeling
 - (Ver)koop en (ver)huurmerkjes
 - Regeling van de visserij
 - Onderhandelingen met overheid
 - Anders, n.l.:
-

- 35a. Ziet u mogelijkheden voor het ontwikkelen van andere activiteiten naast de IJsselmeervisserij?
- Nee (~~zie~~ **vraag 36**)
 - Ja

b. Aan welke activiteiten denkt u dan?

.....

.....

36. Met welke maatregelen kan de overheid u helpen de komende moeilijke periode door te komen (behalve rechtstreekse financiële steun)?
-
-
-

37. Hebt u nog vragen of opmerkingen over deze enquête?
(Zo nodig verdergaan op achterzijde)
-
-

HARTELIJK DANK VOOR UW MEDEWERKING!

Bijlage 3 Overzicht geïnterviewde personen

Barelds, dhr. T.	IJsselmeervisser (WR 173)
Bielsma, dhr. P.J.	IJsselmeervisser (EH 212)
Bootsma, dhr. P.	IJsselmeervisser (HI 35)
Dekker, dhr. W.	Bioloog RIVO-DLO
Dil, dhr. H.	Handel en visverwerking
Erkamp, dhr. C.	Secretaris P.O. Wieringen
Guyt, dhr. H.I.	Ex voorzitter Vereniging van Fuikenvissers
Hansen, dhr. N.	Handel en visverwerking
Helder, dhr. K.F.	Voorzitter Werkgroep Friese IJsselmeervissers
Heldoorn, dhr. K.S.	Gedeputeerde Provincie Friesland
Hubers, dhr. A.D.M.	Beleidsambtenaar Economische Zaken Provincie Flevoland
Janssen, dhr. W.F. (OVRIJ)	Ex voorzitter Organisatie van Rand- en IJsselmeervissers
Kaptein, dhr. R.	IJsselmeervisser (UK 118)
Koning, dhr. C.N.	Ex voorzitter St. Petrusbond
Schaap, dhr. L.A.	Bioloog RIVO-DLO
Schilder, dhr. G.C.J.	IJsselmeervisser (VD 65)
Ubbink, dhr. M.	Ex secretaris OVRIJ, Produktschap Vis
Zwijndregt, dhr. F. van	Beleidsambtenaar Economische Zaken Provincie Noord-Holland

Bijlage 4 Begrippenlijst

Aaleenheden	Een rekeneenheid om hoeveelheden verschillende vistuigen bij elkaar op te tellen (zie merkjes)
Aggregatie	Sectortotaal berekend op basis van steekproef
Arbeidsopbrengst	Nettoresultaat + deellonen + sociale lasten; indicatie van het gegenereerde inkomen
Besomming	Verkoopopbrengst van vis
Boekwaarde	De waarde van een bedrijf vermeld in de jaarrekening van de accountant
Bruto toegevoegde waarde	Arbeidsopbrengst + afschrijving + rente
Deellonen	Loon voor de bemanning op basis van een percentage van de opbrengst (na aftrek van bepaalde kosten)
(Grote) Fuikenvisserij	Aalvistuig dat wordt bevestigd aan palen langs een dijk of bij een ondiepte
Hoekwantvisserij	Lange lijnen met daaraan korte zijlijntjes met van aas voorziene haken
Kistjesvisserij	Van aas voorziene houten doosjes bevestigd aan een lange lijn
LASER	Andelijke Service bij Regelingen, Ministerie LNV
Merkjes	Een kenteken met een nummer om een vistuig te markeren Tevens een wegingsfactor voor vistuigen waarbij: 1 grote fuik = 5 aaleenheden = 2.5 merkjes 1 stel schietfuiken = 2 aaleenheden = 1 merkje 1 kist = 1 aaleenheid = 1 merkje 1 net = 1 merkje
Oostwal	Alle aan de oostelijke zijde van het IJsselmeer gelegen vissersplaatsen, voornamelijk in Friesland en Flevoland
P.O.	Producenten Organisatie
Schietfuikenvisserij	Een stel fuiken dat zonder palen (ook) in dieper water geplaatst kan worden
Standaardvisserij	Een reeks van netten die loodrecht op de bodem staan waarin schubvis verward raakt

Westwal	Alle aan de westelijke kant van het IJsselmeer gelegen vissersplaatsen (Noord-Holland)
Winst	<p>Fiscaal; opbrengsten minus kosten met werkelijk betaalde renten door de fiscus toegestane afschrijvingen (volgens de jaarrekening zonder arbeid en vermogen eigenaar).</p> <p>Bedrijfseconomisch; opbrengsten minus kosten waarbij alle arbeid, rente en afschrijving zijn ingecalculeerd volgens bedrijfseconomische principes (inclusief arbeid en vermogen eigenaar)</p>

Bijlage 5 Samenstelling Begeleidingscommissie; verloop onderzoek

Duijn, dhr. dr.ir. L.P. van	Ministerie LNV, Directie Visserij, Den Haag
Hiemstra, dhr. G.	C.P.O Nederlandse Vissersbond-IJsselmeer, Emmeloord
Mahabir, mevr. drs. G.	Ministerie LNV, Directie Visserij, Den Haag
Mulder, dhr. ing. J.	Ministerie LNV, Directie Noord-West, Diemen-Zuid
Nooitgedagt, dhr. ing. J.K.	C.P.O. Nederlandse Vissersbond-IJsselmeer, Emmeloord
Valk, dhr. H.	Provincie Friesland, afdeling Landelijk Gebied
21 november 1996	Opdracht onderzoek van Ministerie LNV aan LEI-DLO
4 december 1996	Aanvang onderzoek LEI-DLO
8 januari 1997	1 ^e vergadering begeleidingscommissie te Diemen-Zuid
23 januari 1997	Aanvang interviews
3 februari 1997	Verzending enquête
27 februari 1997	Voortgangsrapportage
5 maart 1997	2 ^e vergadering begeleidingscommissie te Diemen-Zuid
10 maart 1997	Rappel enquête
3 april 1997	Laatste interview
16 april 1997	3 ^e vergadering begeleidingscommissie te Diemen Zuid
18 april 1997	Laatste enquête binnen
4 juni 1997	4 ^e vergadering begeleidingscommissie te Emmeloord
18 juni 1997	5 ^e vergadering begeleidingscommissie te Den Haag
2 juli 1997	Aanbieding rapport aan Ministerie LNV